

Komentář k podkladům – znečištění životního prostředí v Křižanově

Ve sdělovacích prostředcích (regionální internetové komentované zpravodajství „Občasník“) se objevil údajný plný přepis interpelace pana poslance – člena Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a člena Zastupitelstva Kraje Vysočina - MUDr. Víta Kaňkovského vznesené na ministra zdravotnictví MUDr. Svatopluka Němečka, MBA. Není nám znám přesný obsah interpelace pana poslance, proto vycházíme z varianty zveřejněné jedním z místních novinářů a považujeme ji za ověřenou.

Citujeme:

„Poslanec Vít Kaňkovský řekl:

Koncem dubna tohoto roku byla na území městyse Křižanov v Kraji Vysočina odhalena jedna z největších varen pervitinu v České republice. Bylo zabaveno rozsáhlé množství metamfetaminu a dalších toxických látek. Už při samotném zásahu byla konstatována enormní kontaminace samotného objektu, okolní půdy a zejména vodních zdrojů se značnými riziky pro místní obyvatele včetně dětí.

Vedení Křižanova okamžitě oslovilo představitele Kraje Vysočina se žádostí o vyhlášení krizového stavu, což však orgány kraje odmítly. O součinnost při likvidaci následků tohoto nebezpečného stavu byly také požádány orgány ochrany životního prostředí a orgány ochrany veřejného zdraví.

V první fázi se jednalo zejména o toxikologickou analýzu vodních zdrojů, půdy a zhodnocení zdravotních rizik pro obyvatele. Bohužel ani Krajská hygienická stanice, ani později oslovený odbor hlavního hygienika ČR občanům Křižanova pomocnou ruku neposkytl.

Tento fakt vyústil v situaci, kdy si někteří občané na vlastní náklady nechali provést laboratorní vyšetření krve a rozborů vodních zdrojů a půdy. Podezření na závažnou kontaminaci toxickými látkami bylo potvrzeno, bohužel ani toto příslušné orgány k činnosti nepřivedlo. I proto jsou občané Křižanova nadále vystaveni expozici toxických látek, byť již dále neužívají vlastní vodní zdroje.

A tak dále obchází Křižanovem strach o zdravotní následky zejména u dětí. Obyvatelé jsou zoufalí, zvažují právní kroky. Jak najít 40 mil. na sanační opatření, když všechny oslovené orgány tvrdí, že nemohou nic činit?

Vážený pane ministře, postoje orgánů ochrany veřejného zdraví k této kauze jsou pro běžného občana i pro mne jako lékaře nepochopitelné. Jaký postoj k této vysoce nebezpečné situaci zaujme Ministerstvo zdravotnictví?“

K uvedenému prohlášení, dotazu a výzvě pana poslance MUDr. Kaňkovského sdělujeme za Krajský úřad Kraje Vysočina následující:

1. Městys Křižanov podle evidence Krajského úřadu Kraje Vysočina a podle informací, které mají orgány Kraje Vysočina k dispozici, nikdy oficiálně nepožádal v souvislosti s odhalením varny pervitinu a následným zásahem Integrovaného záchranného systému hejtmana Kraje Vysočina MUDr. Jiřího Běhounka ani jiný orgán kraje o vyhlášení krizového stavu (takový návrh by měl být v ideálním případě podán s odůvodněním a návrhem nezbytných krizových opatření). Zmínka o přání městyse Křižanov, resp. jeho starostky paní Marie Smejkalové, týkající se vyhlášení krizového stavu, byla obsažena v přípisu ze dne 27. 7. 2016, tedy až cca tři měsíce po zásahu Integrovaného záchranného systému. Přípis byl adresován řediteli Krajského úřadu Kraje Vysočina panu Zdeňku Kadlecovi. Požadavek na vyhlášení krizového stavu byl

vyjádřen pouze nepřímo, jen velmi stručnou otázkou a bez jakéhokoliv bližšího zdůvodnění (přípis vyzníval až arogantně). Takovou zmínku není možné považovat za oficiální vyjádření kvalifikovaného požadavku na vyhlášení krizového stavu. Tento přípis byl zaevidován Oddělením vnitřní kontroly Krajského úřadu Kraje Vysočina jako stížnost (pod evidenčním číslem St-114/16). Stížnost byla řádně řešena, bylo na ni odpovězeno v příslušné lhůtě, v odpovědi bylo vysvětleno, že vyhlášení krizového stavu by v daném případě nebylo legálním krokem (nebyly naplněny zákonem stanovené podmínky pro jeho vyhlášení).

2. Krajská hygienická stanice kraje Vysočina se sídlem v Jihlavě opakovaně vyjadřovala ochotu podílet se vlastními kapacitami a silami a také formou zprostředkování pomocí Státního zdravotního ústavu na řešení vzniklé situace. Toto bylo starostce městysu Křižanov paní Marii Smejkalové sděleno dopisem ředitele krajského úřadu pana Zdeňka Kadlece ze dne 9. 8. 2016, konkrétně v bodě 3 textu tohoto dopisu. Dobrou vůli krajské hygienické stanice, resp. minimálně její verbální projevy, může krajský úřad potvrdit.
3. Při veškeré úctě k práci odborné certifikované laboratoře (Odběrová laboratoř CBRNe VAKOS XT č. 1655) není možné bez dalšího považovat výstupy její činnosti a zejména pak návrhy opatření (návrhy řešení situace) za jednoznačně validní. K tomu je třeba potvrzení výstupů a doporučení k tomu příslušnými orgány veřejné správy nebo skutečně nezávislymi, k tomu oprávněnými odborníky, popř. jejich náhrady jinými, skutečně validními údaji. Laboratoř může být ve svém postavení závislá a může sledovat např. svůj obchodní zájem. V závěru Odborného vyjádření na str. 13 dokumentu dole sama laboratoř relativizuje své výstupy a doporučení. Není tedy možné jen na základě takového podkladu rozhodovat o vynakládání velkých objemů veřejných prostředků. Názory různých odborníků se od závěrů laboratoře velmi liší, např. názory na těkavost a tedy i dlouhodobost přítomnosti škodlivých látek ve stavebních konstrukcích. Návrhy na opatření jsou také velmi diskutabilní, laboratoř navrhuje kombinaci mechanické a chemické cesty (dodávání dalších chemikálií do objektu bývalé varny) s nesmírně vysokými předpokládanými náklady (hrubý odhad 40 až 50 mil. Kč s tím, že laboratoř vyjádřila připravenost touto cestou zamoření objektu řešit – zde spatřujeme možné ovlivnění stanovisek obchodními zájmy laboratoře). Podle informací Krajského úřadu Kraje Vysočina nebylo takové metody ještě nikdy využito při odhalení jakékoliv jiné varny pervitinu na území České republiky.
4. Zamoření objektu bývalé varny pervitinu i nejbližšího okolí pravděpodobně může mít zdravotní následky pro obyvatele žijící v těsném sousedství. Krajský úřad ani jiné orgány Kraje Vysočina (stejně tak orgány městysu Křižanov nebo orgány obce s rozšířenou působností – města Velké Meziříčí) však nemohou toto riziko potvrdit, vyvrátit ani kvantifikovat či jinak blíže určit. V tomto případě by možná orgány veřejné správy a na ně navazující odborné instituce (Ministerstvo zdravotnictví, Hlavní hygienik České republiky, Krajská hygienická stanice kraje Vysočina, Státní zdravotní ústav apod.) mohly sehrát významnou roli. Dosud nikdo validně nedeklaroval, zda v těsném okolí zamořeného objektu mohou žít lidé, za jakých podmínek a příp. jakou dobu lze předpokládat pro návrat do normálního stavu. Vzhledem k řešení kontaminace nemůžeme vyloučit ani dílčí kompetenci České inspekce životního prostředí.
5. Zjištěné znečištění životního prostředí v Křižanově pochází z varny pervitinu jen částečně. Kontaminace podzemních vod škodlivinami je prokazatelně starou

ekologickou zátěží. Tato zátěž vznikala před desetiletími. Vzhledem ke skutečnosti, že všichni obyvatelé, u nichž bylo potvrzeno znečištění vody ve studnách, jsou napojeni na obecní vodovod a mají tak k dispozici nezávadný zdroj pitné vody, není riziko ohrožování a příp. poškození jejich zdraví akutní. Je však pochopitelné, že by tito obyvatelé Křižanova neměli používat kontaminovanou vodu k zalévání záhonů s potravinovou produkcí ani k napájení hospodářských zvířat. Možnosti odstranění nebo zmírnění kontaminace podzemních vod jsou velmi omezené a metody jsou velmi nákladné. Prozatím nebývalo u podobných případů standardem, že by nákladná opatření znečištění zcela eliminovala. Řešení je především v kompetenci a odpovědnosti obce – městysu Křižanov a váže na resort ochrany životního prostředí, prostřednictvím Ministerstva životního prostředí může městys žádat o dotaci. V této věci spatřujeme také poměrně významnou kompetenci České inspekce životního prostředí. Sanační náklady není možné nyní odhadnout, nikdo nezná rozsah znečišťujícího ložiska.

Na veřejně přístupné adrese www.kr-vysocina.cz/kontaminacekrizanov byly ode dne 13. 9. 2016 vystaveny k prohlížení a případnému využití všechny důležité informace týkající se aktivity Kraje Vysočina (jeho orgánů) a předmětného problému.

Mgr. Ing. Zdeněk Kadlec, dr. h. c.
ředitel Krajského úřadu Kraje Vysočina